

RISICOBAROMETER VOOR AKKERBOUWERS

Willy Baltussen en Marcel van Asseldonk

Akkerbouwers krijgen te maken met een toename in bedrijfsrisico's doordat de bedrijven steeds groter worden, de specialisatiegraad toeneemt en doordat het EU subsidiebeleid de komende jaren sterk gewijzigd wordt. Een groot deel van de toename in bedrijfsrisico betreft markt-, prijs en financiële risico's. Om akkerbouwers meer bewust te maken van deze risico's is in opdracht van ABN-AMRO en DCA-markt een risicobarometer ontwikkeld voor akkerbouwbedrijven.

Risico's en risicomanagement

Behalve de hierboven genoemde risico's zijn de volgende risico's te onderscheiden:

- productierisico's (het weer, ziekten);
- institutionele risico's (aanscherpingen en veranderingen in wet- en regelgeving door (inter-)nationale overheden);
- persoonlijke risico's (arbeidsongeschiktheid, scheiding);
- aansprakelijkheidsrisico's (wettelijke en contractuele aansprakelijkheid);

De risicobarometer richt zich vooral op de markt-, prijs en financiële risico's, maar houdt ook rekening met productierisico's (verdeling van de afzonderlijke opbrengsten) en met persoonlijke risico's (arbeidsongeschiktheid). De andere risico's zijn grotendeels buiten beschouwing gelaten.

De basis van risicomanagement is dat alle risico's en strategieën in hun samenhang beoordeeld worden. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de doelstelling van de ondernemer. Bij risicomanagement spelen vier aspecten een belangrijke rol:

1. inzicht verkrijgen in de potentiële risico's;
2. anticiperen op de mogelijkheid van optreden en de consequenties van bepaalde uitkomsten;
3. kiezen van een risicomanagement strategie;
4. aanpassen van de strategie wanneer zich ongewenst omstandigheden voordoen of zullen voordoen.

De risicobarometer is gericht op het eerste aspect van risicomanagement, namelijk het vergroten van inzicht in de risico's voor akkerbouwers.

Opzet van de barometer

Het principe van de risicobarometer is gebaseerd op de vergelijking van het gemiddeld verwachte inkomen van de akkerbouwer op de (middel-)lange termijn en de mogelijke fluctuatie in dit inkomen. Is de fluctuatie groot ten opzichte van het gemiddelde inkomen dan is het bedrijfsrisico hoog. Bij een kleine fluctuatie is sprake van een laag bedrijfsrisico. Om een globale schatting te kunnen maken, wordt het gemiddelde inkomen en de spreiding op basis van een beperkte set bedrijfsspecifieke gegevens berekend. Daarnaast worden aanvullende normen, gebaseerd op langjarige tijdreeksen uit het Bedrijven-Informatienet van het LEI, gebruikt. Ook zijn inschattingen gemaakt over de mate waarin verschillende vormen van afzetcontracten de gemiddelde prijs en de spreiding in prijzen beïnvloeden. Uiteindelijk mondt dit uit in een getal dat weergeeft hoe het bedrijfsrisico zich verhoudt tot het gemiddelde risico van andere akkerbouwbedrijven. Dit getal zegt dus wel iets over het risico van het bedrijf maar nog niet hoe de ondernemer dat risico ervaart. Iemand met een offensieve risicohouding kan bij een relatief hoge score op de barometer een risicomanagement hebben dat bij hem past, terwijl zijn buurman met een meer defensieve houding bij dezelfde score slapeloze nachten heeft. Daarom wordt in de risicobarometer ook de risicohouding van de ondernemer bepaald. Aan de hand van een vragenlijst wordt de mening van de ondernemer gepeild over het toepassen van innovaties op zijn bedrijf, de marktgerichtheid en zijn financiële gedrag.

Gebruik van de barometer

De ontwikkelde barometer is via internet ontsloten (www.lei.wur.nl/risicobarometer) en kan gratis gebruikt worden. De scores zijn in de volgende categorieën onderverdeeld: tot 80 punten (veel) minder risico, 80 tot 120 punten evenveel risico en meer dan 120 punten (veel) meer risico dan het gemiddelde van alle akkerbouwbedrijven. Een bedrijf met 30 ha consumptieaardappelen en 20 ha wintertarwe, met gemiddelde technische resultaten, geen afzetcontracten en 70% eigen vermogen resulteert bijvoorbeeld in een score van 165 op de risicobarometer. Zo'n bedrijf neemt dus veel meer risico dan het gemiddelde akkerbouwbedrijf. Naast de score worden ook de belangrijkste factoren voor het ontstaan van een hoge score aangegeven. In dit geval zijn dat het beperkte aantal gewassen en het ontbreken van afzetcontracten. Als dit bedrijf zijn bouwplan wijzigt in bijvoorbeeld 15 ha consumptieaardappelen, 15 ha zaauien, 10 ha wintertarwe en 10 ha suikerbieten (overige variabelen zijn gelijk gehouden) dan daalt de score naar 129. Het bedrijf heeft dan iets meer risico dan het gemiddelde akkerbouwbedrijf. Een andere optie is dat het bedrijf een afzetcontract voor een deel of alle consumptieaardappelen afsluit. Ook in dit geval zal het bedrijfsrisico dalen afhankelijk van het deel van de aardappelen waarover een contract wordt afgesloten.

Begeleiding beschikbaar

De risicobarometer is een instrument om het bewustzijn over risico's bij akkerbouwers te vergroten. Indien akkerbouwers een risicomanagementstrategie willen opzetten of wijzigen is het raadzaam dat er een deskundige ingeschakeld wordt. Risicomanagement is namelijk maatwerk, waarbij vanuit de huidige bedrijfssituatie en de risicohouding van de ondernemer bekeken wordt wat de mogelijkheden zijn om een goede integrale balans te vinden tussen rendement en risico. Zeker in de akkerbouw zijn er vele mogelijkheden om risico's af te dekken. De opdrachtgevers van dit onderzoek hebben dergelijke deskundigen in huis.

Meer informatie:

Rapport *Veranderlijk als het weer* is beschikbaar op www.abnamro.nl/agrarisch.

Risicobarometer in te vullen op: www.lei.wur.nl/risicobarometer